

Norrmarks-fäbodstigen

Försommaren 1971 påbörjade hembygdsföreningen sin numera årligen återkommande fäbodvandring. I år gick visserligen färger till en kolarkoja, men annars har vi besökt snart sagt varenda fäbodplats i socknen.

Det hela började med Norrmarkens fäboddar i norra Oppala. Trots vandringens längd, 6 + 6 km, blev både stigen och platsen mycket populära och det dröjde flera år innan vi avbröt vandrandet till Norrmarken och började se oss om efter andra fäbodvallar. Många av er har kanske saknat Norrmarks-fäbodstigen. Det var ju ändå något visst med den, eller hur? Ni minns väl Halvväges-hällorna mitt i skogen, det lilla Rosenlund med dess liljekonvaljer eller det ödsliga gamla gruvhålet.

Mycket har dock hänt sedan 1971. Vi har fått en ny skogsbilväg, som korsar stigen nord-väst om Gammelfäbodsjön. Det moderna skogsbrukets framfart har gjort att stigen försvunnit längs långa sträckor. På vissa ställen har den ersatts av djupa traktorspår och på andra är den helt överrisad. Dessutom har spången över Mjuggsjöbacken uppe vid Norrmarkssjöarna rasat och det är därför omöjligt att torrskodd ta sig över till själva vallen annat än med båt eller genom en lång omväg. Vi är ute i elfte timmen om vi skall hinna rädda den gamla färdvägen från att helt försvinna och glömmas bort. Under hösten har stigen bitvis snitslats upp och om älgarna inte åter upp både slybuskar och snitslar i vinter så bör vi kunna göra en insats i vår och ordentligt märka upp och risa ur den.

I detta och i nästa nummer av Hillebygden presenterar vi en artikel om stigen och om Norrmarkens fäboddar. Vi på redaktionen hoppas att detta ska få er, som var med på de första vandringarna, att minnas dem och att kanske inspirera er och andra till att vilja hjälpa oss med restaureringen i vår.

Väl mött på Norrmarks-fäbodstigen!

/Ufo

NORRMARKS-FÄBODSTIGEN

I våra dagar är det nog mest idyll, romantik och kanske lite äventyr vi tänker på i samband med fäbodlivet. Visst har det berättats om den underbara brådska som rådde den dag då ”flytt å fäbofälo” skulle gå av stapeln. De kor som hade varit med om det tidigare blev ivriga och visste långt innan de blev utsläppta vad som var i görningen. Kanske hörde de ljudet av redskap, som inte användes annars eller kanhända var det själva brådskan som de kände igen. I slutet av 1930-talet byggdes, som nödhjälpsarbete, en skogsbilväg till Norrmarken så nu går det både fort och bekvämt att komma dit upp. När vägen byggdes hade emellertid fäbodlivet upphört för länge sedan, kanske under de första fem åren av detta sekel. Men låt oss nu ta en promenad i tankarna längs stigen.

Vi går först över sågbacken. Sågen och sågkojan är borta, men gammelsågen eller skakten finns kvar. Vid Oppala byamäns årsmöte 1936 togs den bordlagda frågan om övre sågen (skakten) upp på nytt och ”beslöts att som gåva överlämna byggnaden, utan inventarier, till den nybildade badhusföreningen och inventarierna till den likaledes nybildade hembygdsföreningen”.

Omkring tre kilometer, fågelvägen, norrut ligger Norrmarkssjöarna, men med tusende krökar runt tuvor och stenar blir stigen minst dubbelt så lång. Vi skall följa stigen och minnas namn på platser längs vägen.

Först kommer vi till Kalvvilan, en öppen, växtlig plats kallades så. I början av vandringen var det alltid en lustiger dans med många onödiga turer för de ystra smådjuren. Väl framme på Kalvvilan var de nöjda med att vila en stund och smaka på det saftiga gräset. Litet längre fram korsar stigen Gammelfäbodsjöbäcken, som rinner från Lars-Nils'-myrorna, en myrslått med flera lador. Sista slåttern gjordes här så sent som 1941 av P V Olssons. Då fanns bara en lada kvar – Vretlinds. Det var ett dåligt år, torrt på försommaren och ont om foder så man försökte med myrslätter, men innan den var bärgad så kom regnet och höet ruttnade.

Vi fortsätter förbi Sesslas mossen. Sessla lär betyda ”lortaktig eller trätgirig kvinna”. Nästa namn är Halvvägeshällorna, vilket innebär att vi har lika långt kvar. En sten söder om hällorna kallas Dricka-sten. Det fanns en källa intill, som nu har sinat, men under fäbodtiden har generationers stigvandrare vilat här och druckit ur näverskopan, som alltid fanns där i närheten.

En bit öster om stigen finns ett gruvhål från slutet av 1800-talet. En man vid namn Olof Andersson-Nyström tog upp gruvor på fyra ställen i Oppala, två på skogen och två framme i byn. Ingen av gruvorna gav något resultat av värde. Någon har sagt att man hittade bergkristall, en annan har sagt glasstavar. Det berättas även om en tragisk olycka vid Norrmarksgruvan.

Stigen fortsätter. Inom det område, som kallas Källgången finns det ljuvliga Rosenlund. Där blommade sogens alla örter och avlöste varandra i färg och dofter. Kavaljererna stannade till för att plocka en bukett på vägen upp till stintorna framme vid vallen. Vägen var lång över skog och ödemarker till Långspängerna, öster om Norrmarks-Svarttärnan, ett dyhål som måste spångas med fyra stockar i bredd för att kreaturen skulle kunna ta sig över. Så kommer vid till Storstens-gubben, en sten som fått sitt namn efter den som reste den. Han hette egentligen Anders Andersson och var bonde på Oppala nr 3. Gården kallades Storstens efter en sten på andra sidan vägen mitt för deras portlider. Stenen är nu borta. När stenen efter stigen restes är det ingen som vet.

En plats kallas Bönstocken till minne av en yngling, som på sina promenader till fästmon i fäboden förrättade andakt vid en stock.

/Klara Olsson

[Hillebygden, Nr. 3, 1983]